

Les cases i els estadants de la Riera Gavarra (II)

Xavier Mas Gibert

Centre d'Estudis Lluís Domènech i Montaner

The houses and residents of Riera Gavarra

L'autor segueix fent l'itinerari de la geografia urbana de la Riera Gavarra de Canet de Mar durant la seva infantesa, als anys quaranta, i la de la seva mare Dolors Gibert, als anys vint del segle passat.

The author continues the itinerary of the urban geography of Riera Gavarra in Canet de Mar during his childhood - in the 1940s - and that of his mother Dolors Gibert in the 1920s.

Paraules clau: Canet de Mar, Riera Gavarra, plaça de la Llenya, Burot Gros, Cafè de Can Dulsat, Can Jaus.

Keywords: Canet de Mar, Riera Gavarra, Plaça de la Llenya, Burot Gros, Can Dulsat Café, Can Jaus.

Els de can Xacó i els orígens de la Plaça de Llenya

Els punts més destacats o neuràlgics de la Riera Gavarra eren el Cafè de can Dulsat, al número 3, i a can Manillo, al número 13; aquest últim pel servei de tartanes, diligències (abans del ferrocarril), taxis i el «Servicio de Puerta a Puerta» de la Cia. Madrid Zaragoza Alicante a partir dels anys vint del segle passat. Però gairebé totes les cases i les famílies que les habitaven tenien les seves singularitats.

Casa de la Riera Gavarra número 1. Can Xacó o Cal Burot Gros, Ca l'Enterramorts, i després de la guerra, la casa de la família Compte de Can Santamaria

El pati de terra o terreny d'aquella vella casa, avui desapareguda, va segregarse de la resta del quintà del Mas Cabanyes. L'any 1726, la vídua Elisabet Cabanyes, pubilla del Mas Cabanyes, va establir aquest pati perquè s'hi fes una casa el mariner canetenc Salvador Fàbregas. L'adquiridor estava obligat a pagar als hereus Cabanyes el cens anual d'1 lliura i 6 sous, i es van donar d'entrada un parell de pollastres¹. Se sap que l'any 1770 existia una casa de mig cos o casa de cuina amb pati davanter, propietat de Josep Codina i Saurí, boter.

En un dels quaderns que la meua mare Dolors Gibert Ramentol (*1915-+2006) va escriure com si fossin unes «Memòries de La Riera i del carrer de Xaró Baix», fa una descripció del que va ser la geografia de l'entorn del veïnat durant la seva infantesa, i que en l'article anterior ja vaig consignar. De la primera casa de la riera pujant a mà esquerra, la número 1,

Can Xacó o a Cal Burot Gros, Ca l'Enterramorts, Can Santamaria (Compte). (AMCNM)

la meua mare va escriure²:

«Ara començaré per l'altre cantó mirant de cara amunt, de la primer casa en deien a cal Burot Gros. Per cert que la casa núm. 1 està igual que quan jo era noia, una mitja porta dóna pas a un petit pati i

la casa comença amb una gran entrada. Aquest dia li vaig dir a un descendent que està igual que quan hi vivia el seu besavi (aquest descendent és l'alcalde Joaquim Mas Rius). Per cert que el recordo com un home alt, prim i amb bigoti, parent d'en Francisco (vol dir en Francesc Mas, el meu pare. De fet l'home vell era el seu padrí i besoncle) i quan el trobava de petit li donava una peseta que aquell temps eren molts centims. A mi perquè l'avia em donés deu cèntims la feina que tenia; doncs, aquesta família, el vell, el Burot gros a la seva dona no la recordo, el seu fill estava casat amb una dona molt bona i humil (era germana del vell Dulsat del café), al rebès d'ell, era alt, corpulent i entonat com els deien aleshores. També només tenien un fill que es deia Quimet, una mica més jove que jo, en fer-se grans tant ell com els seus descendents han agafat aquests aires del seu avi, el besavi jo no el veia així, doncs a aquest nét seu que era fill únic, quan s'acostava Nadal li feia un pessebre de tot el llarg de l'entrada, amb molsa tal i com es feia aleshores, a mi m'encantava i l'home disfrutava ensenyant-lo».

En l'època de la qual parla, a aquesta casa del número 1 hi vivia Joaquim Mas i Graupera (*1861-+1926), besoncle del pare, o sigui, germà del meu besavi Francesc Mas Graupera (*1848-+1900) a qui tothom coneixia pel Burot Gros; no he sabut mai si aquest motiu li venia de la seva còrpora important o de ser el cap dels Burots Municipals. A la casa en qüestió ja hi havien viscut els seus pares, Josep Mas Basart i Joaquima Graupera Alsina, i jo diria que el primer en viure-hi va ser la generació anterior, o sigui la d'en Pau Mas Massuet (àlies «Paufemella») casat amb Raimunda Basart Moreu, que serien els rebesavis del meu pare.

Aquest home, Pau Mas Massuet, havia nascut a la masia de can Mas de Sant Pere del Riu (una casa de pagès a la serralada del Montnegre en la que en l'actualitat hi ha l'»Hostal dels Senglars», al veïnat de Sant Pere del Riu, actualment terme de Pineda).

Josep Mas Basart fou el causant que, durant gairebé dos segles, a la interjecció de les rieres Gavarra, Buscarons i Sant Domènec se la conegués com a Plaça de la Llenya. Josep Mas Basart era bosquetà i traginer, i els diumenges omplia aquest espai de feixos de llenya i feixines per vendre. D'aquest home, que era l'avi del meu avi Salvador Mas Vilà, les úniques coses que en sé són les que m'havia explicat ell mateix. Josep Mas i Basart era molt alt i personat, com la majoria dels Mas que he conegut, i amb una veu rotunda de baríton o de baix, en dissonància amb el seu sobrenom de «Paufemella», que no li venia pas de cap tret femení, ni molt menys. En «Paufemella» anava al bosc amb els seus matxos. Quan a la casa ja hi vivien els Compte de «Can Santamaria» -a l'època de la meva infantesa- la cort d'aquests animals encara resistia al pati del darrera. Recordo aquest estable gairebé intacte, amb la menjadora i el rastrell de cap a cap, però amb un forat a la teulada, gairebé a l'entrada mateix. Una de les coses que encara em va pervenir del meu rebesavi Josep Mas

Josep Mas Parera, fill del burot gros. (Arxiu Joaquim Mas Rius)

Basart era que, quan el seu fill hereu i besavi meu, Francesc Mas Graupera, es va casar sense el seu consentiment amb la besàvia Maria Vilà Lloveras, va renyir amb ell i va desheretar-lo tot i que era l'hereu i el fill predilecte. Aquest conflicte ja es remuntava del temps en què el seu consogre, Pere Vilà Pujadas (àlies Coix Vilà), alçava lleves per anar a la guerra amb els carlins, ja que aquest va mobilitzar els fills de Josep Mas Basart i va eximir-ne els seus.

Tot i que estiguessin enemistats, el meu besavi Francesc feia anar el seu fill Salvador a veure a Josep Mas Basart a la casa número 1 de la riera Gavarra, almenys un cop per setmana. El meu avi explicava del seu, que en tot l'hivern no es movia de la vora del foc, vestit amb el gec i les calces de vellut a la catalana, la barretina calada fins les orelles i la manta de quadres a l'esquena; o sigui que era molt fredeluc com gairebé tots els Mas que he conegut. Vaig preguntar-li de què parlaven i l'avi em va dir que no conversaven sobre res; «El vell encara era més mut que jo mateix» -va dir. I és que el meu avi era tímid i molt curt de paraules. Es veu que se'l posava una estona a sobre els genolls i després el deixava marxar sense dir res. També vaig preguntar-li de què li venia el motiu de «Paufemella»; l'avi es va posar a riure dient: «Paufemella era el motiu del seu pare -que oficialment es deia Pau Mas Massuet- perquè venia els ocells que agafava parant a ram amb vesc, i quan no tenia mascles els donava femelles, i és clar, després no cantaven...»

Es veu que això de parar amb ram untat de vesc era molt propi de la gent que anava a bosc com ell. Però Pau Mas Massuet va ampliar el negoci i va posar un taller de fabricació de gábies, que venia amb l'ocell

Joaquim Mas Dulsat. (Arxiu Joaquim Mas Rius)

i tot, però com que l'ocell no els el cobrava, tampoc s'hi mirava si eren mascles o femelles. Si més no així m'ho va vendre el meu avi per a disculpar la lleugeresa del seu besavi. L'artesanía de fer gàbies va passar al rebesavi Josep Mas Basart, d'ell al meu besavi Francesc Mas Graupera i d'aquest al meu avi Salvador Mas Vilà. L'any 1917, quan els meus avis es van fer càrrec del Cinema Canetenc i van anar a viure a la porteria, el meu avi va vendre les eines de fer gàbies a Joanet Boher (àlies Jaus) del qual en parlarem més endavant perquè vivia a la mateixa riera Gavarrà número 3. Quan l'avi es va desfer de les eines de fer gàbies, ja li havia començat a ensenyar l'ofici al meu pare.

Després de Josep Mas, àlies «Paufemella», fou el seu fill Joaquim Mas Graupera, àlies «Burot Gros» i germà menor del meu besavi, qui es va quedar a viure en aquesta casa del número 1 de la riera Gavarrà. També hi va anar a viure amb ells, al final de la seva vida, el seu cunyat Francesc Parera Castells, que havia quedat sol en morir primer els seus fills i després la seva dona. Francesc Parera va ser un dels 32 delegats signants

de l'acta fundacional de la UGT a Barcelona el 12 d'agost de l'any 1888 (coincidint amb la celebració de l'Exposició Universal). Després hi va viure Josep Mas Parera, casat amb Concepció Dulsat Tenas. D'aquest matrimoni vaig arribar a conèixer la dona, tot i que aleshores ja no s'estaven al número 1 de la riera Gavarrà sinó que vivien al carrer de la Font. A banda de la dona, vaig conèixer a tots els que seguien: el seu fill Joaquim Mas Dulsat, casat amb Balbina Rius Colet, i els seus néts Josep i Joaquim, que són contemporanis meus.

Joaquim Mas Graupera va ser un funcionari exemplar en una època en la qual la corrupció política ho infectava tot. Joan Carbonell Paloma va fer fora a ell i a Francesc Reverter per no haver-lo votat a les eleccions Municipals³. També va influir a l'hora d'acomiar-lo del càrrec el fet que Joaquim Mas es negués a deixar passar sense pagar l'impost, conegut com a dret de portes de les mercaderies, als votants monàrquics i al mateix Joan Carbonell Paloma. Joaquim Mas Graupera no seria readmès fins al 1912, quan van guanyar les eleccions els catalanistes. El Dr. Marià Serra va publicar un article encomiàstic a la Costa de Llevant sobre les virtuts de funcionari exemplar de Joaquim Mas.

Joaquim Mas Graupera i el seu germà Francesc van ser els promotors i animadors de la majoria de les iniciatives socials del seu temps, cofundadors de la Cooperativa de Consum, la Mutualitat Obrera, l'Ateneu Obrer i membres destacats del partit Republicà Federal. D'ells arranca el que es podria considerar el centre esquerre polític del poble. El seu mentor va ser l'esmentat Francesc Parera Castells que, a part de cunyat polític, va ser també el pare ideològic. Josep Mas Parera, fill de Joaquim Mas i Graupera, va ser un president exemplar de l'Ateneu Obrer en moments difícils de l'entitat i, quan volien reelegir-lo per la seva bona tasca, ell s'hi va negar

Familia Mas Rius 29 juny 1954, al carrer de la Font. (Arxiu Joaquim Mas Rius)

de manera rotunda, al·legant que ja havia complert l'únic objectiu per al qual havia acceptat el càrrec: salvar l'entitat de la fallida. Aquest home va ser el padrí del meu pare; deia d'ell que era silenciós, més aviat adust i gens amic de fer manyacs, ni moixaines ni petons, però era el padrí més generós del poble. Quan encara no s'havia implantat el costum de les «Mones», cada any per Pasqua li comprava el tortell més gros i més bo de tots els que es venien. Sempre que el trobava pel carrer, no fallava mai, es posava la mà al butxacó de l'armilla i li donava una pesseta de plata. Una vegada, la peça de plata va ser de dues pessetes, així que el pare se'n va anar de dret a la cansaladeria de can Baixeres, a la plaça de Llenya mateix i, dipositant aquella petita fortuna sobre el taulell va dir: «*Doneu-me tot això de llardons...!*». I el botiguer va agafar el cucó sencer de llardons premsats i li va donar. Amb aquell botí, es va assegurar a les escales de can Pol (la casa del costat) a menjar llardons fins que no va poder més, i òbviament després els va haver de perbocar marejat com una mona.

Els germans Joaquim i Francesc Mas Graupera van ser dels primers i principals impulsors a Canet de tota mena d'associacions i organitzacions socials, des de l'ateneisme, el cooperativisme, el mutualisme, el sindicalisme i el socialisme moderat, ideologia que continuarien els seus néts, besnéts nebots i renebots, un dels quals, Joaquim Mas Rius, va ser diverses vegades regidor i alcalde de Canet pel partit PSC/PSOE. Aquests últims -més joves que jo- ja no vivien al número 1 de la riera Gavarrà sinó al carrer de la Font i després a la riera de Sant Domènec (plaça de la Llenya). Per cert, i en referència a les organitzacions, el meu pare va ser el Delegado Sindical de la CNS del sindicat franquista durant almenys 25 anys. Algú pot pensar que allò no era un sindicat com cal i tindrà tota la raó, però el meu pare, que era una de les persones menys mentideres que he conegut, deia que, de ser anglès, el que li hauria agradat de debò era arribar a ser un alt funcionari del Trade Unions.

Durant la República, Josep Ferrer Negrell -que deu haver estat l'enterramorts més autònom de la història del poble- i la seva família van anar a viure durant una temporada a aquesta casa, però com després se'n van anar a viure a la casa número 6 de la mateixa riera, ja en parlaré abastament quan arribi a aquest número.

Del meu record ja hi vivia la família Compte, a qui tothom coneixia pels de can «Santamaria» perquè havien viscut en una masia al Montnegre, al costat de l'ermita amb aquest nom. Recordo que la cap de casa era l'Úrsula, una dona que vestia a la catalana amb les faldilles llargues, de qui explicaven una història tràgica. Quan el seu promès, de qui estava bojament enamorada, va deixar-la per una que tenia diners, es va treure un ull amb les tisores. Va dir que no valia la pena ser tan bonica si no servia ni per casar-se amb l'home a qui estimava. Sembla tret d'una tragèdia clàssica i, tot i ser una criatura,

recordo haver-la mirat sempre amb admiració i respecte.

Casa de la riera Gavarrà número 3. El cafè de Can Dulsat

El pati de terra on hi havia aquesta casa també formava part del quintà del Mas Cabanyes. Va ser establert per la mateixa Elisabet Cabanyes, vídua i pubilla del Mas Cabanyes, l'any 1726 per a fer-s'hi una casa Bartomeu Briu, serrador, amb cens anual per la festa major de Sant Pere d'1 lliura i 6 sous⁴.

Anys més tard, durant la meua infantesa, el cafè de Can Dulsat era un cafè de gent gran on encara servien cafè de barretina i cigalons de canya i de rom amb copa de vidre. La sala del Cafè tenia un sostre baix i fosc, sense cap més entrada de llum que la que entrava per la porta i la finestra que donaven a la riera. Fins a la guerra civil, per les festes de Nadal, s'hi jugava al «Quinto o el Soldat», costum que a l'Empordà encara no s'ha perdut del tot i que en diuen «La Quina», un antecedent manual del «Bingo». A l'estiu, a Can Dulsat hi posaven unes tauletes petites i rodones de marbre i butaques de vímet sobre la vorera, de manera que semblava que els clients estaven a exposició per a la venda. No sé per quin privilegi a la primera butaca d'aquest rengle hi seia sempre el meu oncle Vadoro (Salvador Solé Miró), recolzat enrere i amb la panxa prominent endavant, cenyida per un cinturó que semblava la ventrera d'un dels seus cavalls. L'oncle havia estat tartaner tota la vida i era un personatge pintoresc del qual hauré de parlar abastament quan arribem al número 15, la casa on vivia. Encara recordo algun dels clients més apropiats i escaients en l'ambient d'aquest cafè, com el fuster Josep Godayol, un home

Misericòrdia Arañó i Jaume Dulsat. (Arxiu Jordi Dulsat)

tranquil i pacífic que havia nascut a Sant Julià de Vilatorrada, en Pep Salmerón a qui deien en Pep-Pep, enormement simpàtic, xerraire i amic de tothom; en realitat es deia Josep Ferrer, i juntament amb l'hereu Rieres era el puntal de «Les Botxes Marina». També recordo Francesc Banchs, àlies «Pacomaco», bon actor de teatre i patriarca d'una nissaga d'actrius. Una tarda de Nadal havent dinat, el meu pare va veure aquest home guanyar una juguesca pantagroèlica. Després del dinar copiós, propi d'aquesta diada, es va menjar un quilo sencer de torrons cremats de ca

l'Alegret -que eren els millors del poble- i es va quedar tan ample, mai millor dit. També hi seia el «Vell Torrent», amb la seva tarota de torrat que semblava un maduixot, quan baixava de la seva masia del Montnegre, i que va morir víctima del darrer crim rural de la rodalia. Torrent tenia fama d'hospitalari amb els forasters i de butxere i dèspota implacable amb la família amb la qual va acabar renyit. A l'hereu Torrent van trobar-lo mort a l'escó de la llar d'un cop de destraller magistral (va dir el forense) aviat des del darrera per algú que no solament dominava l'eina, sinó que la feia anar amb la mà esquerra. Van culpar a un del seus gendres a qui tothom coneixia com en Minguet. En Minguet no només era un gran bosquetà destraller, sinó que també era esquerrà. Aquests trets l'acusaven i era obvi que la mateixa víctima havia deixat entrar al seu assassí perquè no hi havia cap porta ni finestra forçada. A més a més, tothom que coneixia l'hereu Torrent sabia que de nits no obria la porta a ningú, i menys al seu gendre. La nit del crim, en Minguet havia estat vist a l'envelat de Calella (el crim es va produir la nit de la Festa Major d'aquesta ciutat). Alguns recordaven que l'havien vist ballar el primer i l'últim ball. No sé com podien fer aquesta mena de precisions, però això va fer malpensar o suggerir a la guàrdia civil que en Minguet, després del primer ball s'havia esmunyit de l'envelat, havia pujat fins a can Torrent de Sant Cebrià,

Cafè de Can Dulsat. (Arxiu Jordi Dulsat)

havia mort el sogre i havia tornat a baixar just per tornar a ballar l'últim ball amb la seva dona. La cosa, a més de truculenta, era molt agafada pels pèls. Per fer això calien almenys sis hores i el ball n'havia durat quatre i dels interrogats, cap no va recordar si la dona d'en Minguet estava tota sola durant les quatre hores que devia durar la sessió de ball.

En aquell temps els interrogatoris de la guàrdia civil anaven sempre a base de garrotades i els interrogadors -segons deien- estaven convençuts que ho havia fet en Minguet, així que li van aviar llenya a dojo i sense pietat. El van fer malbé a garrotades però no li van poder fer dir que havia estat ell. La prova objectiva més determinant era esbrinar si es podia anar i tornar amb quatre hores des de Calella a Can Torrent de Dalt, al capdamunt de la serralada del Montnegre. Els seus detractors deien que, si bé una persona normal tardaria sis hores, en Minguet, que

Tocant sardanes a la Misericòrdia. Carles Dulsat Arañó tocant el tiple (fila de davant, segon començant per l'esquerra amb americana fosca). Jaume Dulsat Arañó, germà petit de'n Carles amb la tenora (fila de baix, el segon començant per la dreta). (Arxiu Jordi Dulsat)

era un home coneixedor de les dreceres del bosc, excepcionalment àgil i fort, podia fer-ho amb quatre. O sigui que ho basaven tot en la seva resistència gairebé inhumana i passaven per alt el detall de si el sogre -amb qui estava renyit fermament- li hauria obert la porta o no. Finalment, el van haver de posar en llibertat per manca de proves concloents. En Minguet va viure la resta de la seva vida sota sospita i va morir jurant als seus fills que ell no havia mort el seu avi.

Uns altres clients ocasionals del Cafè de Can Dulsat eren els firaires que durant la Festa Major hi paraven al davant. Recordo un matrimoni que semblava una parella de cinema: ell en Gary Cooper i la seva dona, una morena exuberant d'ètnia gitana que semblava una acròbata pujant i baixant dels cavallets en marxa. Em sembla que eren de Cassà de la Selva i tenien un mosso a qui tothom coneixia com en Manel, d'una jovialitat i una simpatia típicament de pagès i tan moreno com la seva mestressa. Com que les barques gronxadores les posaven gairebé al davant mateix de casa, en Manel, quan no hi anava ningú, ens deixava pujar a la meva germana M. Teresa i a mi de franc. Aquest matrimoni de firaires no tenia fills, i l'home es passava les hores mortes al Cafè de Can Dulsat. Es va fer molt amic del nostre pare i així que els vàiem a la mateixa taula xerrant o prenent cafè, ens hi acostàvem i, no fallava mai, ell es posava la mà a la butxaca i ens donava uns quants vals o passis per anar de franc als seus «Cavallets». Un any la dona va arribar sola i vestida de dol i vam saber que aquell home tan ben plantat i jove feia poc que s'havia mort d'un càncer a l'estómac.

La mare va escriure dels de Can Dulsat del seu temps: *«Seguim la casa del costat, els Dulsat, que eren molt bona gent. Recordo els avis, els fills i els nets, fins i tot ara hi han besnets. Els de la meva edat em sembla que hi havia un Joan, un Carles i el petit em sembla que es deia Salvador (Jaume) i la noia Maria; em sembla que tots són morts».*

A la mare només li va fallar la memòria amb el

nom del petit, que es deia Jaume i no Salvador. En Jaume es va casar amb una noia d'Arenys de Mar, on hi va anar a viure. Tant ell com el seu germà Carles eren molt bons músics; Carles, sobretot amb el clarinet i en Jaume com a primer tenora. Els de la meva generació eren els fills d'en Carles i la Conxita Torrentó Nonell, quatre germans, tots nois. Amb els dos grans, en Joan i en Salvador, van estar junts al Collell, tots dos van morir joves...

Quan es va tancar el cafè de Can Dulsat ens va semblar que desapareixia un autèntic vestigi del segle XIX, tant pel local com per la gent que hi anava.

Casa de la riera Gavarra número 5. A Can Jaus

El pati d'aquesta casa, que feia cantonada amb el carrer Xaró Baix, va ser segregat del mateix quintà del Mas Cabanyes. L'any 1732, Josep Pascual, barreter, com a procurador de Josep Dalmau i Cabanyes, hereu del Mas Cabanyes, i fill de l'abans nomenada Elisabet, va establir aquest pati per a fer una casa a Pau Verdura, traginer, amb cens d'11 sous i 2 diners anuals cada 29 de setembre. Es van pagar d'entrada 5 lliures i 12 sous. L'any 1757, Pau Verdura va vendre el pati de terra (encara no existia casa) pel preu de 6 lliures a Domingo March, bracer⁵. I finalment, uns anys més tard, el 8 de desembre del 1763, March va revendre el pati de terra, sense cap construcció, a Francesc Aulet, mariner, que és qui devia construir la primera casa.

La mare explicava aquest record de la casa i de la família que l'habitava:

*«Al costat fent cantonada amb el carrer de Xaró baix hi havia a can Jaus (els hi deien així) no sé si era el seu nom (es deia Joan Boher Viñas *Canet 26/2/1891-?), tenien una gran entrada amb uns sillons de joncs que eren mode aleshores. Ell es deia Joanet i ella Neus, l'home era lleig amb un nas molt gros, ella la Nieves (Neus Vidal Riera *Canet 1874-?) ell li doblava l'edat i suposo que era per això que no van tenir fills (no li doblava l'edat com diu la meva mare, però es portaven 17 anys). La mare que era la cap de casa es deia Maria Viñas Pera (*Canet 1858 +194?) i era germana d'en Mandan o sigui d'en Jaume Viñas Pera com li deien aleshores, era molt maca i carinyosa, ell no era tan simpàtic però vivien bé, més gran s'entretindria fent gàbies pels ocells, Eduard, el petit dels Carbonell sempre hi anava, i en Joanet com que no tenia fills li encantava, per cert que l'Eduard Carbonell ens feia molta gràcia perquè anava a veure com treballava en Joanet Jaus i li deïem: 'Eduard que fa en Joanet?', 'Àbies' en comptes de gàbies, era molt simpàtic i venia com*

Una altra formació musical. D'esquerra a dreta, Josep Viñolas, Carles Dulsat, Fidel Roig, Jaume Dulsat i ajupit Marcel Solà. (Arxiu Jordi Dulsat)

Al fons, can Dulsat i Can Jaus, -desaparegudes a mitjans anys 2000- en una foto dels anys 80. (Arxiu La Caixa)

ja he dit al «Quartet». Amb el Joanet i la seva dona i la seva mare també hi vivia la Maria la seva germana soltera que va ser l'última en desaparèixer d'aquesta família. Aquesta casa de can Jaus, cada estiu hi venien un matrimoni sense fills amb una germana viuda, devien estar econòmicament bé doncs cada any venien a passar l'estiu des de l'Havana, érem d'un parentiu llunyà però cada any ens portaven notícies dels parents que teníem a Cuba, el senyor es deia Pedro i d'elles ara no me'n recordo com es deien, la vídua devia haver estat guapa l'altra no, però eren molt simpàtiques menys però que el senyor Pedro que de tan amable que em tenia aturrida, jo passava moltes vegades al dia per davant de la casa i, com que ells s'estaven asseguts en aquells sillons de l'entrada, a més als cubans es veu que aquesta és la seva ocupació habitual, doncs el senyor Pedro cada vegada que passava jo m'havia de fer un petó, cosa que a mi em fastiguejava, ho arreglava passant lluny de la porta. Aquesta família devia fer molts anys que venien, doncs els de casa explicaven que el meu pare tenia unes panotxes de blat de moro molt boniques i el senyor Pedro li va demanar un par de mazorcas para hacer majadete i li va esplomissar l'hort, i el meu pare es va indignar molt, es veu que era un barrut, jo no el podia veure, van anar venint fins que es varen morir, també eren parents dels de can Mandan (Jaume Viñas Pera) que tenien aquella botiga de queviures, ja devien fer bones amistats amb en Jaimito que era tan empelagós. Aquesta casa em sembla que era d'aquest oncle 'americano' que com després de la guerra ja no va tornar més i la casa va quedar per a ells. Per cert que els de casa com que comptaven amb els bons oficis verbals d'aquest Pedro per a relacionar-se amb els parents d'Amèrica, es van acostumar -els uns i els altres- a no escriure's i després de la guerra van perdre la relació fins que l'any 1990 la cosina Zita Batistapau

que va tenir diversos càrrecs polítics importants en el govern de Fidel Castro, en un dels seus viatges oficials va tornar a contactar novament amb nosaltres».

A Can Jaus, durant la meua infantesa, hi vivien en Joanet, que ja era vidu, i la Maria, la seva germana soltera. Durant la guerra s'havien afillat un noi refugiat que després va ser enormement popular a Canet, en Pere Valero. Sempre recordaré que en «Perico» Valero, com li dèiem aleshores, va salvar la vida al meu amic Pedrito Romero quan va caure al safareig de l'Escola de Teixits de Punt en voler abastar una javelina que els havia caigut als estudiants. En Pedrito encara no sabia nadar i va anar a fons com una plomada; en «Perico» Valero s'hi va tirar de cap sense ni pensar-ho i el va treure encara amb vida.

Uns anys més tard, en Joanet Jaus es va tornar a casar amb una senyora excel·lent d'Ulldecona (si no m'equivoco), que tenia un noi de la mateixa edat que nosaltres, en Joan-Josep Passalamar, que va venir als Maristes i va resultar bon xicot i molt bon estudiant. En Passa -que li dèiem- es va casar a Sant Pol, on va anar-hi a viure. Tant ell com en Pere Valero són vius, afortunadament, i espero que per molts anys.

Continuarà al proper número amb la casa que fa el xamfrà triangular entre el carrer de Xaró Baix, abans carrer del Pou, i la Riera Gavarra.

¹ Arxiu Parroquial de Canet de Mar. Establiment núm. 31, 10 de juny 1726.

² Transcripció literal de les memòries de Dolors Gibert Ramentol.

³ Vegeu: *La Costa de Llevant*, núm. 48. Canet de Mar, 4 de desembre 1905.

⁴ Arxiu Històric Fidel Fita (AHFF). Not. Josep Llobet. Any 1790. T-1229. Fulls 119r a 121v.

⁵ Arxiu Històric Fidel Fita (AHFF). Not. Josep Llobet. Any 1757. T-1213. Fulls 266v a 268r.